

สรุปประเด็นการแสดงผลภาพพิเศษ

เรื่อง "ทิศทางการบริหารกิจการบ้านเมือง ของประเทศไทยในอนาคต"

โดย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย องคมนตรี

ในงานสัมมนาทางวิชาการประจำปี 2552

วันศุกร์ที่ 2 ตุลาคม 2552 เวลา 09.05 - 10.00 น.

สรุปคำกล่าวเปิดสัมมนา

หัวข้อ "ทิศทางการบริหารกิจการบ้านเมือง ของประเทศไทยในอนาคต" นี้ เป็นหัวข้อแห่งความหวัง เนื่องจากจะเป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารของประเทศไทยต่อไป

ในปัจจุบัน ประเทศไทยยังมีความน่าเป็นห่วง ดังจะเห็นได้จากตัวชี้วัดหลาย ๆ ตัว ทั้งที่เปิดเผยและไม่อาจเปิดเผยได้ จากการสำรวจพบว่า เด็กที่ยังอยู่ในวัยเรียน 51 เปอร์เซนต์ มีความเห็นว่าการดำเนินงานใด ๆ หากมีผลงานแล้วจะเกิดการคอร์รัปชันก็ไม่ใช่เป็นไร ดังนั้น ต้องมีการขบคิดว่าจะทำอย่างไรให้สามารถเปลี่ยนความคิดของเด็ก 51 เปอร์เซนต์ที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตนี้ได้

นอกจากนี้ ยังมีผลการสำรวจเรื่องความภูมิใจของเยาวชนไทย ที่ปรากฏว่ามีเพียงหนึ่งในสามของเยาวชนไทยเท่านั้นที่ภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งเป็นสัญญาณอันตรายว่า อีกสองในสามนั้นไม่มีความภูมิใจในความเป็นไทยจึงไม่มีความรู้สึกหวงแหน

การประชุมวิชาการในลักษณะภาพรวมใหญ่ ๆ แบบนี้ มีประโยชน์ ควรที่จะจัดประชุมบ่อย ๆ และให้มีการออกความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา

ประเทศไทยไม่ได้ขาดแคลนคนดีคนเก่ง แต่ระบบไม่ได้เปิดโอกาสให้คนดีคนเก่งบริหารประเทศ ดังนั้นจึงต้องออกแบบระบบเพื่อให้เก่งคนดีมารับผิดชอบมาบริหารได้

ขอขอบคุณ สำนักงาน ก.พ.ร. ที่ได้จัดสัมมนาครั้งนี้ขึ้น และจะยินดีมาก หากช่วยกันคิดกันพูดไปในทิศทางของความรุ่งเรืองความเจริญ เพื่อความสุขของคนไทยโดยรวม

สรุปภาพพิเศษ

การบรรยายในวันนี้ ประกอบด้วย 3 หัวข้อหลัก คือ

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
2. เครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนประเทศหรือเครื่องมือคุณธรรม
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

สิ่งที่น่าเป็นห่วงในปัจจุบันคือ การที่พวกเราไม่ได้ดูบริบทที่ทะลุถึงกันจากอดีตถึงปัจจุบัน และไม่ได้เรียนรู้จากอดีตเท่าที่ควร ขณะนี้เรากำลังตื่นเตนกับการสร้างจดหมายเหตุ แต่ไม่ได้มองการเปลี่ยนแปลงของปัจจุบันสูอนาคต คนไทยจะเก่งกับการรับมือการวิกฤตการณ์ แต่ขาดการวางแผน Plan Crisis Management

การจัดการการเปลี่ยนแปลง ต้องไม่ประมาทในทุกสภาวะ เรียนรู้อยู่เสมอ และสรุปบทเรียนตลอด การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์เหตุปัจจัยและผลกระทบโดยแบ่งประเภทเหตุปัจจัย เป็นเหตุปัจจัยภายนอก/เหตุปัจจัยภายใน เหตุปัจจัยที่ปรับได้/เหตุปัจจัยที่ปรับไม่ได้ เหตุปัจจัยที่จัดการได้/เหตุปัจจัยที่จัดการไม่ได้ และจัดการโดยพยายามเปลี่ยนเหตุปัจจัยที่จัดการไม่ได้ให้เป็นเหตุปัจจัยที่จัดการได้ หากไม่วิเคราะห์เหตุปัจจัยจะทำให้ไม่มีการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ ไม่ทราบว่ามีปัญหาจากไหน ขนาดของปัญหาเป็นอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงเป็นวงจรรูขี้น ขาลง ซึ่งต้องจัดการโดยสร้างระบบข้อมูลข่าวสารและระบบติดตามตัวชี้วัดความเปลี่ยนแปลง กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับขาขึ้น ตลอดจนกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับขาลง เพราะฉะนั้น เราต้องทราบว่าเศรษฐกิจและการเมืองของเราอยู่ขาขึ้นหรือขาลง ซึ่งการเมืองอยู่ในขาลงแน่นอนเพราะทุกคนเกิดความทุกข์ ดังนั้นจะมียุทธศาสตร์อย่างไรในการปรับประชาธิปไตยของบ้านเมือง

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นกว้างไกล รวดเร็ว และรุนแรง การจัดการ คือ ต้องติดตามแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับสากล ระดับภูมิภาคเพื่อนบ้าน และระดับในประเทศ จากนั้นต้องกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อรับมือกับผลกระทบจากแนวโน้มเหล่านี้ก่อนที่จะเกิดวิกฤติ ซึ่งต้องมาคิดกันว่าใครจะเป็นเป็นผู้จัดทำ War Room เรื่องคอร์รัปชัน เรื่องศีลธรรม และเรื่องอื่น ๆ ใครจะเป็นผู้ติดตาม หรือจะให้คนต่างชาติมาทำให้ ซึ่งมีน้อยมากและไม่ได้ลงลึกที่สำนึกของคนไทย

การวิเคราะห์แนวโน้มสากลและแนวโน้มภายในที่มากกระทบกับความมั่นคงและต้นทุนของชาติ ซึ่งแนวโน้มสากลต้องดูการขยายอำนาจของประเทศต่าง ๆ เช่น จีน ระบบอำนาจหลายขั้ว ภาวะโลกร้อน การขยายตัวของเมือง การก่อการร้าย อันส่งผลต่อความมั่นคง สำหรับแนวโน้มภายในนั้น ตัวอย่างเช่น แนวโน้มประชากรของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2552 สัดส่วนประชากรของประเทศในวัยทำงานมีมากที่สุด ประชากรวัยเด็กจะลดลง จากปี พ.ศ. 2533 มี 14 ล้านคน อีกไม่กี่ปีอาจจะเหลือเพียง 7 ล้านคน แล้วโรงเรียนที่มีอยู่กว่า 30,000 โรงเรียนจะทำอย่างไร

นอกจากนี้ควรมีการสร้างโอกาสให้เท่าเทียมกันในสังคม เพราะความแตกต่างและแปลกแยกจะนำไปสู่ปัญหาหลัก ๆ ของบ้านเมือง เช่น เราเน้นการส่งออก แต่ละเลยภาคเกษตรกรรมมากเกินไป ดังนั้นการจะมี BOI ด้านการเกษตรหรือไม่ ถือเป็นโจทย์ที่ประเทศไทยจะต้องคิดต่อไป หรือตัวอย่างเรื่องค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเคยยกย่องคนดีเป็นยกย่องคนรวย

ประเทศไทยมีต้นทุนมหาศาล ซึ่งเราลืมเอาต้นทุนเหล่านั้นมาตั้งอยู่ในบัญชีของประเทศ ต้นทุนของชาติคือสถาบันหลัก ได้แก่ สถาบันชาติ สถาบันประชาชน สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

สถาบันชาติ ต้องสร้างความเป็นชาติไทย ผลประโยชน์ของชาติ และความอยู่รอดของชาติ สร้างความภูมิใจในความเป็นคนไทยความเข้าใจในความเป็นไทย ให้เกิดความผูกพันเพื่อแผ่นดินความเสียสละเพื่อชาติ สร้างให้คนรักชาติเหมือนประเทศอื่น ๆ เช่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ อิสราเอล

สถาบันประชาชน ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ความมั่นคงของครอบครัวไทย คุณธรรมประจำตระกูล สถาบันชุมชน สร้างองค์ประกอบของความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ให้พลังชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนในด้านต่าง ๆ

สถาบันศาสนา ประเทศไทยมี 5 ศาสนาหลัก ๆ แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องคำสอน แต่มีความเหมือนคือ หลักคำสอน หรือศาสนธรรม ที่ทุกศาสนาเน้นความสัตย์จริง ความเคารพในความเป็นมนุษย์ และความรักความเมตตา โดยสังคมไทยต้องให้ความสำคัญกับศาสนธรรมมากกว่าพิธีกรรม

สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเสาหลักในความเป็นปึกแผ่นและความอยู่รอดของชาติในช่วง 700 - 800 ปีที่ผ่านมา สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งทั้งในยามสงบและยามวิกฤติ ผูกพันเชื่อมโยงกับสถาบันชาติ ประชาชน และสถาบันศาสนาอย่างแน่นแฟ้น

เครื่องมือที่จะปรับเปลี่ยนประเทศ หรือเครื่องมือคุณธรรม

"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"

จากพระปฐมบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวชาลวอดิน มีทั้งเป้าหมายและวิธีการ เป้าหมายคือ เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม และวิธีการคือ จะครองแผ่นดินโดยธรรม ซึ่งทุกภาคส่วนสามารถนำมาแนวพระปฐมบรมราชโองการไปใช้ได้

คนที่มีคุณธรรม คือ ผู้ซึ่งมีวาจาและการกระทำ สะท้อนความดี ความจริง ความงาม

คนไร้คุณธรรม คือ ผู้ซึ่งมีวาจาและการกระทำสะท้อนความชั่ว ความเท็จ ความอับลัทธิ

สิ่งที่กำกับคุณธรรม คือ

1. ศาสนธรรม เป็นข้อบัญญัติที่แต่ละศาสนากำหนดให้ศาสนิกชนพึงปฏิบัติเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและเพื่อความสุขแห่งสาธารณชน

2. จริยธรรม เป็นข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทั่วไปปฏิบัติ (จริยธรรมทั่วไป) หรือข้อบัญญัติที่สมาชิกขององค์กรวิชาชีพกำหนดขึ้นสำหรับให้สมาชิกขององค์กรปฏิบัติ (จริยธรรมวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพ) ทั้งนี้เพื่อความสันติสุขของหมู่คณะ

3. นิติธรรม เป็นข้อบัญญัติที่บ้านเมืองกำหนดกฎหมายเพื่อใช้บังคับราษฎร ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการบ้านเมือง และเพื่อประกันความเที่ยงธรรมให้กับประชาชน

4. ธรรมนูญเป็นข้อบัญญัติที่องค์กรกำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการบริหารองค์การให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ ต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีหลักความรับผิดชอบร่วมด้วย ทั้งนี้ เพื่อความยั่งยืนขององค์การ โดยโครงสร้างของธรรมนูญนั้นประกอบด้วย

ระดับที่ 1 : เจ้าขององค์กร (จัดตั้งเพื่อวัตถุประสงค์ใด)

ระดับที่ 2 : คณะกรรมการนโยบาย (แปลงวัตถุประสงค์เป็นนโยบายองค์กร)

ระดับที่ 3 : ผู้บริหาร (แปลงนโยบายองค์กรเป็นนโยบายบริหาร)

ระดับที่ 4 : ผู้ปฏิบัติ (แปลงนโยบายบริหารเป็นแผนปฏิบัติ)

ซึ่งทั้ง 4 ระดับจะต้องมี 1) ความรับผิดชอบ (responsibility) คือ พันธสัญญาที่จะปฏิบัติงาน และ 2) ความรับผิดชอบ (accountability) คือ พันธสัญญาที่จะรับผิดชอบต่อผลเสียหายและรับผิดชอบต่อผลดีอันเนื่องมาจากปฏิบัติงานนั้น ในระบบราชการมีการกำหนดความรับผิดชอบ แต่มักไม่ดูความรับผิดชอบ (output, outcome, impact) ดังนั้น จึงควรหันมาให้ความสนใจเรื่องการประเมินที่เป้าหมาย ความรับผิดชอบ และความรับผิดชอบต่อให้มากขึ้น

5. คุณธรรมประจำตระกูล เป็นกฎเกณฑ์สังคม ที่สมาชิกหรือสังคมได้ถ่ายทอดกันมาเป็นมารยาท

ความรับผิดชอบต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) คือ การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในและภายนอกองค์กร เพื่อทำให้องค์กรสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

การสร้างพลัง “ความรับผิดชอบต่อสังคม” ต้องเริ่มแต่แบบเบาด้วยการสร้างความเข้าใจ เห็นตัวอย่าง ร่วมกิจกรรม ริเริ่มกิจกรรม มีการสร้างวัฒนธรรมความรับผิดชอบต่อในทุกภาคส่วน และเริ่มพลังผ่านสื่อสารมวลชน องค์กรเครือข่าย กฎหมาย ฯลฯ

หน้าที่ของแต่ละบุคคลจะมีสิ่งสำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ จะต้องสร้างตัวเองให้มีความเจริญรุ่งเรือง สามารถที่จะทำงานในแนวทางของตัวเอง เพื่อที่จะเลี้ยงชีวิตตัวเองได้ และอีกหน้าที่หนึ่งคือ ช่วยส่วนรวมให้อยู่ดีกินดี

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานให้กับคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ได้เน้นย้ำให้คนไทยเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประพฤติตนด้วยความสุจริตและมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่เป็นประโยชน์แท้จริง รวมทั้ง ส่งเสริมการทำความดีที่ดำรง ให้เห็นความดีว่ามีคุณค่า แม้หลายสิ่งจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ค่านิยมในความดีเท่านั้นที่ไม่เปลี่ยนแปลง และความสุขจะเกิดจากการทำประโยชน์แก่ผู้อื่น